

Enligt sändlista

Mottagandelagen - En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande

Er beteckning: Ju2024/02070

Länsstyrelsen Västra Götaland (Länsstyrelsen) yttrar sig över Mottagandelagen – En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68)

Sammanfattning

Länsstyrelsen ställer sig positiv till delar av slutbetänkandets förslag och det övergripande syftet att skapa ett ordnat asylmottagande och ett effektivt återvändande.

Länsstyrelsen avstyrker förslagen om områdesbegränsningen av asylsökandes rörelsefrihet under asylprocessen. Länsstyrelsen anser att detta är en onödig och oproportionerlig inskränkning av individens rörelsefrihet. Vidare anser Länsstyrelsen, till skillnad från utredningen, att asylsökande bör få behålla rätten att arbeta i syfte att gynna den långsiktiga integrationen.

Vi vill betona vikten av att se över hur förslagen i utredningen påverkas av andra pågående utredningar och lagförslag inom området. Exempelvis kan *Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända* (Dir. 2024:22) och *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd* (Dir. 2024:71) påverka delar av mottagandelagen. Beslutsprocessen rörande, *En ny ordning för asylsökandes boende* (Prop. 2024/25:49), kommer också ha påverkan på förslagen i utredningen. Sammantaget gör dessa processer att det är svårt att överblicka de samlade konsekvenserna i betänkandet. Vi vill därför påtala vikten av att systematiskt göra analyser samt följa upp konsekvenser och effekter av de regeländringar som görs.

Avsnitt 5: Åtgärder för ett ordnat mottagande

5.3 Asylsökande ska vistas inom ett begränsat område

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om geografisk områdesbegränsning av asylsökandes rörelsefrihet under tiden som de omfattas av mottagandelagen. Länsstyrelsen anser att detta innebär en omotiverat stor inskränkning i individens fria rörlighet. De övriga åtgärder som föreslås, såsom närvarokontroll och anmälningsskyldighet bör vara tillräcklig kontroll över var asylsökande vistas utan den geografiska områdesbegränsningen.

Om förslaget genomförs anser vi att skyldigheten att omfattas av närvarokontroll och anmälningsplikt bör gälla från 18 år och uppåt, och inte som utredningen förslår från 16 år. Införandet av närvarokontroller och anmälningsplikt för barn under 18 år går emot principen om att barn ska ges särskilt skydd och inte behandlas som vuxna.

Länsstyrelsen menar även att förfarande med muntliga tillståndsbeslut inte är rättssäkert då det kan få stora konsekvenser för den enskilda individen om denne inte kan visa att ett beslut har fattats.

Avsnitt 8: Bistånd enligt lagen och möjlighet att arbeta

8.1.3 Övergångsersättning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att införa en övergångsersättning för en person som beviljats uppehållstillstånd och som inte längre omfattas av mottagandelagen.

Vi ser det som positivt att individen får tydliga ramar kring sina ekonomiska förutsättningar. Vi vill uppmärksamma på att det idag kan ta upp till 6 månader innan personer som folkbokförs, får sina ersättningar. Tiden med övergångsersättning behöver därför ses över. Länsstyrelsen delar dock inte utredningens bedömning att kommunerna ska framtas möjligheten att få ersättning för initialt ekonomiskt bistånd. Kommunerna har andra initiala kostnader utöver försörjningsstödet och hänsyn behöver tas till de samlade effekterna av mottagandelagen.

8.2.2 När asylansökan prövas

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att medverka till att kartlägga sin identitet ska gälla alla som fyllt 16 år. Vi saknar motivering till förslaget att rätten till dagersättning ska villkoras av att individen medverkar till att kartlägga sin identitet från 16 års ålder. I nuvarande lagstiftning är åldersgränsen 18 år.

8.2.4 När beslut om avvisning eller utvisning har meddelats

Länsstyrelsen tillstyrker den del i förslaget om att personer med beslut om avvisning eller utvisning ska rätt till logi och dagersättning och särskilda bidrag förutsatt att de medverkar till åtgärder för att beslut ska kunna verkställas. Kravet på medverka till åtgärder bör dock gälla från 18 år och uppåt, och inte som utredningen förslår från 16 år.

Vi anser att det är av vikt att ta hänsyn till utfallet i utredningen kring *Inhibition av verkställighetshinder* (Ds 2024:23). Hur dessa återvändandecenter utformas är centralt om personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd ska bo där tillsammans med personer med avlägsnandebeslut.

8.2.6 Särskilda bestämmelser för ensamkommande barn

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att ensamkommande barn ska undantas boendevillkoret när de fyller 18 år. Barnet bör kunna bo på en och samma plats under sin asylprövning för att kunna tillgodogöra sig skolgång, sociala nätverk och fritidsaktiviteter. I de fall barnet får uppehållstillstånd bör det vara möjligt för barnet att i möjligaste mån bo kvar i kommunen. Barnet bör i så stor utsträckning som möjligt behandlas som övriga barn och ungdomar i landet.

8.3.3 Dagersättningen ska täcka en större del av de grundläggande behoven

Länsstyrelsen avstyrker den del i förslaget som för fram att dagersättningen ska räknas som en procentsats av riksnormen. Vi saknar motivering i utredningen för hur ett sådant förfarande kan anses renodla utformningen och förenkla tillämpningen av de ekonomiska bidragen, vilket är syftet med utredningens förslag. Riksnormen för försörjningsstödet ligger på existensminimum och enligt EU:s mottagandedirektiv förespråkas att mottagandevillkoren

ska vara tillräckliga för att ge en värdig levnadsstandard och jämförbara levnadsvillkor i alla medlemsstater.

8.3.4 Undantag från kravet på arbetstillstånd

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag. Vi saknar en bredare konsekvensanalys och motivering för avgränsningen kring asylsökandes möjlighet att undantas kravet om arbetstillstånd (AT-UND). Utredningens förslag på att det svenska regelverket ska frångå EU-rätten och dess miniminivåer anser vi går emot rätten till arbete. Flertalet asylsökande arbetar idag och länsstyrelsen anser att de lagliga arbetsmöjligheterna bör fortsatt främjas. Detta är ett viktigt steg i en snabb etablering för de som beviljas uppehållstillstånd.

Allmänna synpunkter

Barnkonsekvensanalys bör föregå förslagen

I slutbetänkandet saknas barnkonsekvensanalys för hur förslagen påverkar barn. Barnkonventionen definierar alla under 18 år som barn. Länsstyrelsen vill framhålla vikten av att barnkonventionen har samma juridiska ställning i svensk lagstiftning som andra lagar. Vi ser det som centralt att förslag om förändringar i lagar och förordningar föregås av barnkonsekvensanalyser för att säkerställa att barns och ungas behov, delaktighet och rättigheter beaktas.

Vi ser det även som viktigt att inte olika villkor gäller för olika barn utan anledning. Länsstyrelsen vill lyfta fram följande:

- En 16-åring som har kommit tillsammans med sina föräldrar ska inte ges sämre villkor än ett ensamkommande barn som är 16 år.
- Det är oklart i utredningen vad som sker med ensamkommande barn som får avslag på sin asylansökan. Vi bedömer det inte som rimligt att ensamkommande barn ska bo på asylboenden om de fått avslag på sin asylansökan.

Utformningen av asylboenden

Utredningen har inte haft i uppdrag att uttala sig om utformningen av asylboendet, utan det uppdraget har getts till Migrationsverket (Ju2024/00608 & GD/09/2024). Det går dock inte att bortse från att de förslag som lämnas i denna utredning är tätt sammanlänkade med Migrationsverkets pågående uppdrag. Länsstyrelsen vill lyfta

att antagandet i betänkandet om att asylsökande ska bo på asylboende i stället för eget boende kräver att asylboenden ses som attraktiva. Om inte de framtida asylboenden blir trygga och säkra platser kommer incitamenten att fortsatt välja eget boende vara starka.

Påverkan i länet

De sociala välfärds systemen kommer att påverkas i de kommuner där asylboenden placeras. Enligt utredningens förslag ska kommunerna ansvara för den sociala välfärden för asylsökande enligt socialtjänstlagen. Vi vill understryka vikten av god framförhållning och dialog med berörda kommuner, för att skapa bra planeringsförutsättningar. Länsstyrelsen ser det som centralt att kommunerna ersätts för de kostnaderna som uppstår och att hänsyn tas till de samlade effekterna av förslagen i betänkandet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med integrationsutvecklaren Pia Severinsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också utvecklaren Petra Héd, avdelningschefen Sandra Brantebäck samt enhetschefen Pia Falck medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.